

haagten. Hij
u zoo dikwijls
ouden. Dat de
werpt, u pijn
heeft gezegd;
hebben, maar
overwonnen,
verrijzenis ge-

Opstanding en
aschfeest niet,

ijl.
ijl.
zegen.

HEPP.

onze Redactie,
als een ont-
dian dan in

neemt, vindt

von toelichten,
e redactie van

t de uitvoering
zoals deze in
in waren neer-
ten verschenen,
rdt gevolgd.
nallistische vaar-
luttend, is het
edzakelijk, dat
e als ook de
een ander

, wil men niet
inisme in hare
ook aan het
sel een nieuw
ultuur toch wel
e levenswijze
w het geval was
werkzaamheid,
aar eenvoudige
d een openbare
mogen komen
amalistische on-
er zelden iets

dat, hoewel bij
den het redac-
torial tot het
en is door de
tooneelvoorstel-
merkt, ik met
naarvan m.i. in
oor mij in het

cultuuroppvatting
fs in haar een-
n van Dr Hepp,
mis aan juist-
van gegevens,
g van de op-
den) tot uiting,
niet langer met
ede wensch te
UITENDIJK.

deze oorzaak
hij voor ons

en de functies
in onderschei-
woord gaarne

in den regel
n wij uit col-
laten.

HEPP.

kerkelijk leven
het kerkelijk
ngroepen ken-
Dr H. Beets,
word geschre-
uitemende

Gian Reformed
schools, mis-
principles and
ent. Dit boek
e Book Store.

sch verstaan,
ek onder den
erde Kerk in
over haar ge-
belijdenis en
praktijken en
ladzijden.
rijving zijner

kerk aanvangen met het laatste van het heidensche
tijdperk in Noord-West-Europa en met name in
Nederland.

Ik geloof niet, dat een Hollander dit zou aan-
durven.

Daarvoor moet men zich de Amerikaansche men-
taliteit hebben eigengemaakt.

Men stelle echter dit boek niet op één lijn met
het beruchte „The history of Mankind” of in ver-
taling: „De Geschiedenis der Menschheid” van
Hendrik van Loon.

Zoo onbetrouwbaar het laatste is, zoo betrouw-
baar is het eerste.

Want Dr Beets heeft echten historischen zin.

Ook moet men hier niet verwachten een op-
telsom van gegevens à la het „Jaarboek van de
Haagsche Post”.

Zeker, de gegevens kunnen hier haast niet in
een getal worden uitgedrukt.

Maar Dr Beets is weer een te voortreffelijk pu-
blicist, dan dat hij ze niet tot een smeeig, prettig
leesbaar geheel zou verwerken.

Natuurlijk, wie een wetenschappelijk onderzoek
naar onderdelen zou willen instellen, heeft aan
dit werk van Dr Beets niet genoeg.

Daarvoor is het trouwens ook niet bedoeld.

De schrijver zelf omschrijft het karakter van
zijn boek als een studie-leidraad voor vereenig-
ingen van verschillende aard, als een lees- en
handboek.

In dat opzicht kon Dr Beets moeilijk beter zijn
geslaagd.

Wie zich over de Christelijke Gereformeerde Kerk
in korten tijd oriënteren wil, kan nergens zoo
goed terecht als hier.

Over de leiders van de emigratie naar Amerika,
over de moeilijkheden, waarmee zij te kampen
hadden, over de oorspronkelijke vereeniging met
de in Amerika bestaande „Reformed Church”
(Gereformeerde Kerk) en over de breuk er mee
in 1857, over de groeistuipe na 1857 en de
verdere ontwikkeling, over den leerstrijd, welke
Dr G. Vos bewoog om een benoeming naar het
seminarie te Princeton aan te nemen, over de
Stackensack-kwestie, het sociale probleem en de
Marratha-beweging, over de uitbreiding van de
kerkelijke pers en het stijgen van het kerkelijk
budget vindt men in het historische deel het
nodige. Wat na 1920 is gebeurd, wordt hier buiten
beschouwing gelaten.

Hierbij veroorloven we ons één vraag: kon van
de kerkelijke statistiek geen latere opgave worden
gedaan dan die van 1910?

In, wat ik zou willen noemen, het tweede deel
wordt een overzicht gegeven over het ontstaan
en den uitbouw van de Theologische School te
Grand Rapids; het Calvin College; de zoogenaamde
„hogere” scholen en de christelijke lagere scholen.

Het derde deel overschouwt den inderdaad zeer
actieven arbeid van Zending en Evangelisatie. Men
voelt hierin het hart van Dr Beets, den zendings-
directeur, kloppen. Alleen hier zijn dan ook twee
kaartjes — de eenige „illustraties” — ingehecht.

Vervolgens worden inlichtingen gegeven over den
Heidelbergchen Catechismus, de Nederlandsche
Geloofsbelijdenis en de Dordtsche leerregels met
beknopte inhoudsopgave. Bijzonder interessant is
voor ons het voorstel, dat aan de Synode van
1920 is gedaan in zake de verbetering der liturgie.
Wij laten hier volgen:

De Liturgie van den Morgendienst.
(Voorspel van het orgel.)

Eerste Deel. Inleidende dienst.
„Votum”.
Zegen.
Psalm (95, 84 enz.)

Tweede Deel. Dienst der verzoening (Recon-
ciliation).
Hoofdsom van de Wet. (Matth.
22: 37—40).
Belijdenis van zonde en boete-
psalm.
Alkondiging der zondeverge-
ving.
Apostolische Geloofsbelijdenis.
Lofpsalm.

Derde Deel. Dienst der Dankbaarheid.
Algemeen gebed, besloten met
het „Onze Vader”.
Inzameling der gaven.
Psalm van dankzegging
(Psalm 116 enz.).

Vierde Deel. Dienst des Woords.
Schriftlezing.
Preek.

Vijfde Deel. Slotdienst.
Dankzegging.
Psalm of Doxologie (lofprij-
zing Gods) of beide.
Slotzegen.

Wel een merkwaardige overeenkomst tusschen
dit voorstel en dat van de Liturgie-commissie voor
onze Synode van 1923!

In een volgend deel, waar sprake is van de
beginselen en „praktijken”, waarin de Christelijke
Gereformeerde Kerk zich van andere onderscheidt,
wordt o.m. de vraag beantwoord, waarom deze
kerk een „psalmzingerende” kerk is. Ook komt er

een § in voor over de „Geheime Orden” en de
„Wereldsche Vermakelijkheden”. De schoone § 1
over het Calvinisme mag ik hierbij niet vergeten
te memoriseren.

Het laatste deel loopt over de kerkregering, de
verschillende systemen en de Dordtsche Kerken-
orde, gelijk die op de (Amerikaansche) Synode van
1914 is herzien.

Wij betuigen Dr Beets gaarne onze hulde voor
zulk knap werk.

Wij wenschen, dat hiervan spoedig een 2de druk
moge verschijnen, waarin vele illustraties worden
opgenomen.

Een van de groote verdiensten van dit boek
is het, dat het zich zoo uitstekend tot propaganda
leent.

En wij kunnen het niet anders dan betreuren,
dat wij zulk een boek missen.

Mocht iemand zich opmaken zoo iets te schrij-
ven, het werk van Dr Beets kan daarbij als model
dienen.

— Dupliek.

Gelijk men verwachten kon, heeft Dr Geelkerken
in de „Overtoomsche Kerkbode” ons geantwoord.

Nu is het onze bedoeling, om de polemiek over
dit onderwerp in ons blad niet al te lang voort
te zetten.

Naar mijn meening behoort men in een polemiek
aanstonds zooveel te zeggen, dat men er weinig
meer aan heeft toe te voegen.

In dit stadium verkeerden wij thans.

Open en rond hebben wij kenbaar gemaakt, hoe
wij er over dachten.

En gezien alles, wat daarna geschreven is, kun-
nen we niet anders dan ons oordeel over de be-
kende tooneeluitvoering onverkort handhaven.

Het ingaan op verschillende details leidt zoo
spoedig de aandacht van de hoofdzak af.

Er pleit dan ook veel voor, op Dr G.'s repliek
geen dupliek te laten volgen.

Te meer, daar zijn argumentatie ons bijster zwak
lijkt.

En het is dan ook alleen uit respect van Dr G.,
dat we nog van antwoord dienen.

Dr G. blijft er op hameren: de Vrije Universiteit
is er bij betrokken. En dan geeft hij een vrij
uitvoerig relaas van wat er achter de schermen
zou zijn voorgevallen. Maar aan het einde komt
dan toch de slotsom, dat het Studentencorps zich
tegen deze tooneeluitvoering verzette en dat toen
het bestuur van een der studentenverenigingen
besloot „de uitvoering voor eigen rekening te or-
ganiseren”. Let wel: niet deze studentenvere-
niging zelf, maar het bestuur. Nu voelt een
ieder, dat een bestuur zoo iets niet kan beslis-
sen. De personen, die het bestuur uitmaken, heb-
ben dit niet als bestuur besloten, maar als private
personen. De uitvoering is dan ook niet gegeven
door die vereeniging, maar door hen, die door
die private personen werden uitgenoodigd en er
zich voor lieten vinden. Wat dan ook de heer
Erns als voorzitter (niet als ab-actis) der Theol.
Faculteitsvereniging verklaarde en wat Prof. Dr
C. van Gelderen, Rector Magnificus van onze
Universiteit, bevestigde, staat, spijt het victorie-
gekras van Dr G., nog altijd onomstootelijk vast:
geen enkele studentenvereniging aan de Vrije Uni-
versiteit mag voor deze uitvoering aansprakelijk
gesteld. Men heeft hier te doen met een in elkander
getimmerd gezelschap, volstrekt niet enkel uit stu-
denten aan de Vrije Universiteit bestaande en afge-
minst door het Studentencorps erkend. Hieraan valt
niet te wrikken of te wringen.

Laat Dr G. hierin zijn ongelijk bekenen.

Dr G. betwist, dat er slechts „enkele” studenten
aan de V. U. bij zouden betrokken zijn.

Prof. Grosheide had dit indertijd in „De He-
raut” beweerd. En onafhankelijk van hem had ik
dezelfde informatie bekomen, nog wel afkomstig
uit studentenkring. Het schijnt er in den eersten
tijd nog al eens gespannen te hebben, zoodat men
niet recht wist op wie men rekenen kon. Ge-
durende den tijd van zijn bestaan heeft het ge-
zelschap nog al veranderingen ondergaan.

En laten we nu de werkelijkheid goed onder
de oogen zien.

Niets in een doofpot stoppen.

Tot ons leedwezen moeten wij meedeelen, dat
niet minder dan 14 studenten aan de Vrije Uni-
versiteit aan deze tooneeluitvoering hebben mee-
gewerkt.

Niemand kan dit meer betreuren dan wij.

Wij kregen hiervan echter eerst zekerheid, toen
ons j.l. Zaterdag, dus na het verschijnen van ons
vorig nummer en vier dagen na de tooneel-
uitvoering, ongezocht het Programma in han-
den kwam. Op dit programma beroept zich Dr G.
En wij laxen daaruit niets anders dan hij. Hij
heeft er alleen eer inzage van gehad.

Wij willen in de detaillering nog verder gaan
dan hij en ook de verhoudingen noemen.

Onder die studenten van de V. U. zijn 5 juris-
ten, 4 theologen en 1 die wel voor theologie is
ingeschreven, maar nog geen propaedeutisch exa-
men heeft afgelegd. Bovendien 4 medici, die wel
de meeste colleges aan de Stedelijke Universiteit

lopen, maar toch ook bij de Vrije zijn ingeschreven.

Rekent men nu, dat er 31 personen op het
tooneel verschenen (Dr G. rekent alleen de rol-
spelers, waardoor hij de verhoudingen ongunstiger
maakt) en dat er 14 bij de V. U. staan inge-
schreven, dan volgt daaruit, dat de meerder-
heid niet bij de V. U. behoort, zoodat ook
hierom weer van een V. U.-studentenvereniging
geen sprake kan wezen.

Om één reden ben ik blij, dat ik van het Pro-
gramma niet eer afwist.

Immers blijkt daaruit, dat mijn artikel „Quer-
do's Saul en David” zich niet tegen personen,
maar tegen zaken richtte.

Toen ik Zaterdag de namen las van zooveel
sympathieke studenten, leefde het in mijn hart:
Heere, reken hun deze zonde niet toe!

Dr G. komt vervolgens met de onthulling, „dat
de repetities herhaaldelijk gehouden zijn in het
gebouw der V. U.”

Inderdaad is dit een onthulling.

Zoals vanzelf spreekt, weten de hoogleeraren
als zoodanig van het gebruik der lokalen in de
uren, dat er geen colleges zijn, niets af.

Zij dragen daarvoor geen verantwoording.

Tech hoor ik van alleszins betrouwbare zijde,
dat men bij de aanvraag der lokalen het eigenlijke
doel niet heeft genoemd, en een veel algemeener
doel heeft opgegeven.

Zoo kan iedereen er in loopen.

Dat Dr G. zulke dingen napluist, moet hij zelf
weten. Maar dan moet hij het goed doen. Tot
het uiterste einde. En dan zou hij bevonden heb-
ben, dat bij het gebruik van een lokaal of lokalen
om den tuin-leiding een rol heeft gespeeld.

Wij hadden er ons op gespitst, dat Dr G. bewijzen
zou bijbrengen voor zijn stelling, dat deze opvoe-
ring ligt in de historische Calvinistische lijn.

Maar hij keert het blaadje om, maakt zich de
polemiek erg gemakkelijk en zegt: lever gij het
bewijs, dat het niet zóó is.

Doch dat is een afschuiving van den bewijslast.

Wat Dr G. beweerde gaat vrijwel tegen de alge-
meene opinie in.

Bijna ieder Gereformeerde is er van overtuigd:
nooit zou Calvin zulk een tooneelstuk hebben
goedgekeurd.

Waar Dr G. er een afwijkende meening op na-
houdt, mag toch zeker geëischt, dat hij de redenen
daarvoor uit de geschriften en de levensgeschie-
denis van Calvin en de historie van het Cal-
vinisme zal bijbrengen.

Wij moeten daarop blijven aandringen.

Ons protest daartegen maakten we als „in het
voorbijgaan”, opdat Dr G. zijn plicht zou kennen
dit te bewijzen.

Onttrekt hij zich hieraan, dan hebben wij dit
te beschouwen als een blijk van zijn onvermogen
in deze.

Maar hoe het ook ga, of Dr G. zich waagt
aan bewijs of niet, eerlang, als de atmosfeer wat
rustiger is, hopen we de tooneelkwestie in haar
geheel te behandelen en daarbij vooral te handelen
over: Calvin en het tooneel.

Over de „Stille Week” zullen we maar weinig
zeggen.

Onze Gereformeerden laten, ook blijkens de pers,
Dr G. daarin vrijwel alleen staan.

Dr G. verwijst hierbij naar de Paaschviering der
Oude Kerk? Onder de „Oude Kerk” verstaat hij
dan de kerk omstreeks de 5de eeuw.

Ik begrijp eerlijk niet hoe Dr G. met zulk een
argument voor den dag kan komen.

Weet Dr G. dan niet, dat er toen reeds tal
van dwalingen de kerk waren binnengeslopen en
dat die van de boetepraktijk, waaronder ook de
dagen vóór Paschen vielen, een van de diepst door-
gedrongene was? Ketteren als Arius, werden veroor-
deeld, maar de boetepraktijk was zoozeer gemeen-
gevoerd geworden, dat aan veroordeeling daarvan niet
gedacht werd.

Vandaar dan ook mijn zeggen, dat de „Stille
Week” is te beschouwen als een zuurdeesem der
Roosche Kerk, die ook de oude Hervormde Kerk
had doortrokken.

Ook met een tweede argument is Dr G. weinig
gelukkig.

Hij vraagt: „Wie zal b.v. op haar sterfday zijn
in Jezus' ontslapen moeder herdenkend, het gepast
vinden dan zonder noodzaak deel te nemen aan
een overigens geoorloofd, feestelijk maal, omdat
zij toch immers „leeft”?”

Men gelooft zijn oogen bijna niet als men dit
leest.

Daargelaten nog, dat deze ideale beschouwing
in de praktijk meestal moeilijk valt door te voeren
en betrekkelijk zelden doorgevoerd wordt, vragen
we toch: hoe durft Dr G. den sterfday van een
gelovige te vergelijken bij den sterfday van Chris-
tus? Is dat niet de kracht van Christus' opstanding,
zij het voor een oogenblik, uitschakelen? Is dit
niet al te menscheijk over Christus oordeelen?
Onze lieve dooden, die in den Heere zijn gestor-
ven, wachten den dag der opstanding af. Daarom
spreken we van hen als onze „dooden”. Maar
mag men Christus ook noemen: onze Dooden? Neen.

Hierbij dan een paar opmerkingen.

De afgezaagde „argeloze lezer“ had beter met rust gelaten kunnen worden. Inderdaad was het mijn bedoeling Querido's „Saul en David“ als kwetsend voor de Gereformeerde, ruimer nog voor de Christelijke zede, voor te stellen. Ik hoop, dat al onze lezers, of ze argeloos zijn of niet, onder dezen indruk blijvend zullen verkeeren.

Want daarop valt nu eenmaal niets af te dingen. Eigenlijk erkent de inzender dit zelf.

Volgens hem gaf ik een „bloemlezing van zwoele passages“ uit dat stuk. Nu is „zwoel“ de euphemistische (vergoelkende) term voor „zinnelijk“ of in dit verband voor „zedekwetsend“. Tegen zulke euphemistische termen hebben we op zichzelf reeds bezwaar. Ze geven aan het leelijke een glimp van schoonheid. Ze stellen het zondige voor als niet „zoo erg“. Onder zulke euphemismen wordt veel verkeerd bedekt.

Inderdaad gaf ik slechts een „bloemlezing“ (ofschoon „onkruidlezing“ beter ware). Want zooals men in mijn artikel zelf kan lezen staat er in het tooneelstuk van Querido nog meer.

Ik voorzag natuurlijk, dat het stuk niet in zijn geheel zou worden gespeeld. Daarvoor is het te lang. Met het oog daarop schreef ik: „Dat walgelijke kan er niet door coupure's uit verwijderd zijn. Want het zit door heel het tooneelwerk heen“.

Nu verneemt men van Mr B. R., dat er coupure's (weglatingen) zijn gemaakt. En dat daaronder ook zedekwetsende regels behoren. Maar wordt daardoor het karakter van het stuk veranderd?

Allereerst: wie het spel goed wilden volgen, zullen zich als tekstboekje Querido's „Saul en David“, uitgegeven door de Wereldbibliotheek, hebben aangeschaft. Zij hebben van te voren die zinnelijke gedeelten gelezen, met spanning verwacht, hoe ook dit zou worden uitgevoerd. Daarmee reeds wordt aan goede Christelijke zede afbreuk gedaan.

Vervolgens: geen coupure's kunnen b.v. de David-figuur, zooals die hier ten toonele wordt gevoerd, veranderen. Hij wordt hier uitgebeeld als een van jongen man af zinnelijk schepsel. Zoo wordt hij door de Schrift niet beschreven. Zoo is hij uit Querido's fantastisch brein voortgekomen. De polygamie, in David's dagen geduld, wordt hier uitgebeeld om er David door te karakteriseeren. Dit mag ter wille van de goede zeden, maar ook ter wille van de waarheid niet geschieden.

Dan, Mr B. R. verzekert, dat, wat er aan te weelderige uitdrukkingen werd geduld, bij de voorstelling op afdoende wijze is verzacht. Te „weelderig“. Ook hier weer een euphemistische uitdrukking. Als men zulke termen gedurig moet bezigen, bewijst dit toch wel, dat de zaak, waarover men het heeft, niet deugt. Deze uitdrukkingen zouden bij de voorstelling op afdoende wijze zijn verzacht. Men noemt dit gewoonlijk „wegspelen“. Door heel rad of zacht te spreken wordt gezorgd, dat het publiek er geen indruk van meeneemt. Maar daar heeft men weer hetzelfde. Wat door den beugel kan, behoeft niet te worden „weggespeeld“. Dat „wegspelen“ op zichzelf toont reeds, dat het stuk zoo afkeurenswaardig is, dat men er in zijn geheel niet mee voor den dag durft te komen. Het staat op één lijn met den woordenvloed van sommige beklagden voor de rechtbank. Daardoor meenen zij hun leugenachtige verklaringen te verbergen. Het is een spekulieren op de domheid of op de vermoedingsverschijnselen bij het publiek. Maar wie het treurspel van Querido zelf in de hand heeft, kan men niet misleiden. Zijn aandacht valt nog te meer op de weggelaten passages.

Daarenboven zal Mr B. R. niet kunnen ontkennen, dat de stootendste passages, door mij aangehaald, niet zijn weggespeeld. Het „gij liegt boelester“, werd wel degelijk met nadruk uitgesproken. Ook de samenspraak tusschen Abjathar en David, waarover wij een „driedubbel walgelijk“ deden hooren, heeft wel degelijk accent gehad. Evenzeer de samenspraak tusschen David en Abichael, die wij de vorige week niet noemden. Dat kon ook niet anders. Anders zou het heele stuk in elkaar zijn gevallen. Daarom blijft ons „driedubbel walgelijk“ van kracht.

En of Mr B. R. nu al ter verdediging inbrengt dat de gewraakte regels nog niet een honderdste van het geheele treurspel (ik heb het niet nagemeten) uitmaken, doet hier niets ter zake. Hier moet niet geteld, maar gewogen worden. In die gewraakte regels worden juist de personen getypeerd. Trouwens, als iemand om de, laat ik zeggen, tweehonderd woorden een vloek gebruikt of zich een zinnelijke uitdrukking veroorlooft, dan is hij daarmee voor ons reeds geoordeeld. Dan zullen we hem onze vriendschap niet schenken. Al zou dan slechts een honderdste van dit treurspel zinnelijkheden bevatten, zoo moet het toch door ons worden verafschuld.

Het gewone argument, dat men dan ook den bijbel moet veroordeelen, ontbreekt ook in dit ingezonden stuk niet. Maar miskent men daardoor, zij het onbewust, niet de geheel eenige betekenis van de Schrift? Wat God in Zijn Woord zegt omtrent de zonden van Zijn volk, mag de mensch niet misbruiken om er allerlei zedekwetsende op te borduren. In de gewijde sfeer van Gods Woord kan gezegd, wat in geen andere sfeer mogelijk is, allermint in de tooneel-sfeer. De Schrift, in

haar verband genomen, brandmerkt het zinnelijke als zonde. Waar geschiedt dit in het treurspel van Querido? Daar geldt het juist als iets interessants. Neem David. Men ziet hem dikwijls alleen aan op zijn overspel met Bathseba. En men rede-neert dan terug: zoo moet hij vroeger ook wel geweest zijn. Wat reden heeft men daarvoor. Het gebeurt, dat iemand na dertig jaren van eerlijke dienstvervulling tot diefstal komt. Mag men daaruit konkludeeren: hij zal van zijn jeugd aan wel hebben gestolen? Doch dat is niet het eenige. Men verhaalt van Voltaire, dat hij een spotticht wilde vervaardigen op David's overspel met Bathseba, maar dat hij, toen hij den 51sten psalm las, zijn plan niet kon volvoeren. Men moet den heelen David willen zien. Men moet hem zich niet alleen verbeelden, gelijk hij daar in ledigheid wandelt op het dak van zijn paleis, maar men moet hem zich ook voorstellen, gekromd liggend voor zijn God en al maar kermend: „zijt mij genadig, o God! naar uw goedertierenheid...“ Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, wat kwaad was in Uw oogen... Schep mij een rein hart, o God!“ Zoo krijgt men alleen de rechte visie op David. Maar wat, vraag ik, wat vindt men van den berouwvollen David in Querido's treurspel terug?

Over het aantal studenten sprak ik reeds in mijn dupliek aan het adres van Dr G.

Over de „goedbezette“ zaal zal ik ook niet uitweiden. Naar ik vernam waren er plm. 400 menschen. Hoeveel maal meer er in den Schouwburg kunnen, weet ik niet. Maar dit legt geen gewicht in de schaal. Als er 400 waren, waren er ook 400 te veel.

In dit stuk leest men, dat er „tal“ van Gereformeerden tegenwoordig waren. Nu is „tal“ een tamelijk rekbaar begrip. Het getal Gereformeerden kan op plm. 400 menschen in geen geval groot zijn geweest, ofschoon toch altijd te groot. Dat juist de Gereformeerden zich „zeer voldaan“ be-toonden, kan ik uit „De Nederlander“ van 16 dezer nog niet afleiden. Daar staat alleen: „Het publiek, dat in vrij grooten getale aanwezig was, toonde zich over de voorstelling zeer voldaan en bewees dit — gelukkig niet op storende wijze — door applaus“. Als onder het publiek, zeg, 50 of 100, aan het applaus niet meedoen, of er aan meedoen om anderen niet te prikkelen, beteekent dit nog niet, dat zij „zeer voldaan“ waren. Ook hebben sommige toeschouwers, onder wie althans enkele Gereformeerden, de zaal verlaten. Men meent, dat zij zich vervoelden. Kan het ook zijn, dat hun conscientie sprak?

Is het te veel gezegd, dat het pleidooi van Mr B. R. voor deze tooneelopvoering, niet steekhoudend is?

Dat er armoede aan argumenten in openbaar werd?

Dit treft men niet alleen in zijn stuk, maar ook elders aan.

Men bezinnne zich daarom.

Het zou niet te verwonderen zijn, indien enkele verdedigers van de tooneelvoorstelling na al wat er over geschreven werd, bij zichzelf besloten: en we gaan er toch mee door.

Dat is iets menscheijks.

Ook iets christelijks?

Als men deze zaak voor den Heere brengt, toetst aan Gods Woord, tot alle zelfverloochening bereid is, dan komt men in een andere stemming.

Dan gaat men ook anders oordeelen.

Want we moeten het ons goed indenken: wanneer het beginsel, dat aan dit tooneelstuk ten grondslag ligt, onder ons zou doorwerken, zou ons Gereformeerde volk worden een hoop slappelingen, zou onze Vrije Universiteit te gronde gaan, zou onze Anti-Revolutionaire Partij met volkomen lamheid zijn geslagen, zou „Patrimonium“ en met haar alle sociale actie aan de ongeloofigen zijn overgeleverd en ons Nederlandsch Calvinisme zou tot het verleden behooren, het zou niet meer zijn.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het recht van staking.

V.

In de vorige artikelen is gesproken over hetgeen op het eerste christelijk-sociaal congres inzake het stakingsrecht is behandeld en besloten. Hier wordt het recht van staking onder eenige reserve erkend.

Het recht van staking, dat op het eerste christelijk-sociaal congres algemeene erkenning vond, wordt niet door ieder in onze kringen aanvaard. Vooral in de laatste jaren zijn er velen, die door de ernstige conflicten, welke de stakingen in het bedrijfsleven teweegbrachten en de ellende, welke uit die botsingen voortvloeide, er toe gebracht zijn, om dit recht te betwisten, en zich praktisch en principiëel tegen elke staking keeren. Ook zijn er onder ons, die niet zoozeer door de praktijk gedrongen, maar krachtens hun eigen beschouwing van de sociale verhoudingen, dit strijdmiddel verwerpen, en van oordeel zijn, dat een christen het nimmer mag gebruiken. Onder hen behoort o.a. Dr Nederbragt, die in zijn bekend en in deze rubriek meermalen besproken boek over de theorie

der economie, enkele bladzijden aan dit onderwerp wijdt, en zich doet kennen als een principieel tegenstander. Om de belangrijkheid van zijn standpunt neem ik het voornaamste van zijn beschouwing hier over, opdat onze lezers zoo uitvoerig mogelijk van de verschillende meeningen kunnen kennis nemen, en de gelegenheid ontvangen zelf een oordeel te vormen.

In het hoofdstuk over „De arbeider en zijn positie“ schrijft Dr N. het volgende (blz. 157—160):

„Eindelijk is er nog het vraagstuk van de werkstaking. Uit het voorgaande zal het reeds duidelijk geworden zijn, dat ik geen voorstander ben van dit strijdmiddel. De werkstaking met contractbreuk verwerp ik zelfs absoluut, zij het met een dubbele reserve. Gods Woord eischt, dat ons ja en ons neen neen zal zijn; dat we een belofte en eed, eenmaal gedaan, zullen houden, zelfs tot onze schade. De eenige reserve, die hierbij in acht genomen moet worden, is dan ook slechts, dat we niet, door het houden van belofte of eed, zullen doen heiligen zonde is voor God. Deze reserve is dubbel, omdat zij betrekking heeft: 1o. op het geval, dat we ons verbonden hebben tot iets, dat zonde is, en 2o. op het geval, dat het houden van eed of belofte het ons onmogelijk maken zou, aan de zonde te ontkomen. Een en ander moge met zeer concrete voorbeelden worden toegelicht. In de eerste plaats is een vrouw, die zich verbonden heeft, zich voor ontucht te laten exploiteeren, niet gehouden haar belofte na te komen. In de tweede plaats heeft een vrouwelijk arbeidster, wier patroon haar tot ontucht wil verleiden, het recht, het arbeidscontract te verbreken. Een en ander stemt, naar ik meen te mogen zeggen, overeen met den geest van onze Nederlandsche wet. Het behoeft niet onderzocht te worden, in hoever er naast de gestelde gevallen andere van minder ernstigen aard zijn, die contractbreuk zouden wettigen. Het algemeene principe is, dat contractbreuk geoorloofd is, als zij de eenige weg is om aan zonde van de daad of zonde van nalatigheid te ontkomen. Voor het overige is contractbreuk niet geoorloofd. Aangezien nu de gestelde reserve praktisch alleen in gevallen van persoonlijke aard aanwendbaar zijn zal en werkstaking een zeker aantal personen eischt, die door staking pressie willen uitoefenen, is met het voorenstaande staking met contractbreuk praktisch absoluut veroordeeld, tenzij dan voor het geval, dat de kameraden in gezonde solidariteit het zouden willen opnemen voor hem, die wettelijk het arbeidscontract moet verbreken. Hierbij zij aangetekend, dat er geen reden is, waarom, als hij zulk een staking de patroon mocht toegeven, van hem geen loonbetaling over de stakingsdagen zou mogen worden gevorderd: de patroon is in dit geval een schuldige, die verlies, door zijn schuld door de arbeiders geleden, moet vergoeden.

Vroeger meende men, dat het weinig noodzakelijk was, te praten over staking zonder contractbreuk, omdat een zoodanige staking niets beteekenen zou, daar de patroon zich van andere werkrachten zou voorzien. De toestanden zijn veranderd. Tengevolge van de ver voortgeschreden organisatie van arbeiders heeft de arbeidersleiding het in handen, staking zonder contractbreuk doeltreffend te maken. Daarom dient de vraag onder de oogen te worden gezien, hoe van christelijk standpunt over een zoodanige staking moet worden gedacht. Allereerst zij te dezen aanzien opgemerkt, dat er, van genoemd standpunt bezien, geen enkele rechtsgrond te vinden is, waarom men betaling van loon zou mogen vorderen voor dagen, waarop men opzettelijk niet gewerkt heeft: de eisch van loonbetaling over stakingsdagen is m.i. geheel ongewettigd. Aanvaardt men dat, dan is ook de werkstaking zonder contractbreuk grootendeels prijs gegeven. Wil men zoodanige werkstaking zonder loonbetaling over stakingsdagen, dan zij daartegen nog het volgende opgemerkt: 1o. dat nimmer gestaakt mag worden door dengene, die door de overheid krachtens haar soevereiniteit eenzijdig werd belast met een bepaalde taak (heiligen in den regel geschiedt zij na voorafgaande beschikbaarstelling van zichzelf door den betrokkene); 2o. dat nimmer gestaakt mag worden op zoodanige wijze en onder zoodanige omstandigheden, dat het gemeenschapsleven of het leven van individuen in gevaar komt (verkeerswezen, waterleiding, ziekenverpleging, e.d.); 3o. dat staking den geest dergenen, die staken, den geest ook van de gemeenschap, althans van de massa, verbittert en vergiftigt en dat door staking van de nu in haar kracht zijnde generatie de mentaliteit der opkomende generatie schier onherstelbaar bedorven wordt; 4o. dat de mensch het recht niet heeft, opzettelijk en slechts om eigen voordeel te behalen door middel van anderer nadeel, arbeidskracht door nietsdoen te doen verloren gaan.

Vraagt men ten slotte, of door deze vrijwel absolute verwerping van het stakingsrecht de arbeider niet weerloos aan de exploitatiezucht van den patroon wordt overgeleverd, dan moge op die vraag het volgende worden geantwoord: Er is geen sterker wapen in de wereld ter behartiging van het eigenbelang dan plichtsbetrachting, toewijding, geheele overgave aan zijn taak, bijna zou men kunnen zeggen: belangeloosheid; de Christen moet het ook in het arbeidsleven daarmede durven wagen, wetende, dat God voor zijn lichamelijke behoeften zorgt. Voorts wijs ik er op, dat als, niet door belanghebbenden, maar door de ware leiders des volks, die niet door demagogie hun eigenbelang zoeken te bevorderen, de publieke opinie bevestigd wordt ten gunste van goede verhoudingen, ook in het arbeidsleven, door de pers en op de tribune, daarvan zeer veel is te verwachten. In de derde plaats mag worden aangenomen, dat de arbeiders zelf zeer veel ten goede kunnen doen, als ze de henschelijke vakverenigingen stichten, die voor het belang van het vak opkomen, maar waarin dan vanzelf ook de